

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

«Երևանի Լեոյ ի անվան հ. 65 ավագ դպրոց» ՊՈԱԿ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Դաս-միջոցառումների, բեմակացումների, դերային խաղերի
և այլ ոչ ավանդական մոտեցումների կիրառումը ֆիզիկայի հանդեպ
հետաքրքրության մեծացման մոտիվացիայի ուժեղացման համար

Կատարող՝ Անահիտ Մանուչարյան

Ղեկավար՝ Կարինե Սամվելյան

Երևան 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն-----Էջ 2

ԳԼՈՒԽ 1.Չ Միջոցառումը որպես մեթոդ ֆիզիկա առարկայի
յուրացման գործում-----Էջ 3

ԳԼՈՒԽ 2.Չ Միջոցառումների տեսակները-----Էջ
5

ԳԼՈՒԽ 3.Չ Միջոցառումների դերն ու նշանակությունը
ֆիզիկայի դասավանդման գործընթացում-----Էջ 8

Եզրակացություն-----Էջ13

Օգտագործված գրականության ցանկ-----Էջ15

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Քաղաքակրթության ողջ պատմության ընթացքում ֆիզիկան ամենաեական ազդեցությունն է ունեցել գիտատեխնիկական առաջընթացի վրա և զարգացել է այդ առաջընթացին զուգահեռ: Ֆիզիկայի դասընթացի ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս ձևավորել մտածող, ստեղծագործող և ժամանակի բոլոր մարտահրավերներին պատրաստ ճկուն և մրցունակ քաղաքացի: Հանրակրթական դպրոցում ֆիզիկա առարկայի ուսումնական ծրագիրը կառուցվում է հիմնարար գաղափարների հենքի վրա պարունակ սկզբունքով: Հիմնարար գաղափարների շուրջ առարկայական ծրագրերի կառուցումը հնարավորություն է ստեղծում արդյունավետ ապահովելու ներառարկայական և միջառարկայական կապերը՝ նպաստելով բնության մասի սովորողների միասնական պատկերացումների ձևավորմանը: Սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորմանը կարող են նպաստել տարբեր թեմաներով սեմինարների, բանավեճերի, միջոցառումների էքսկուրսիաների կազմակերպումը, ուսումնասիրվող թեմաներին վերաբերող գիտահանրամատչելի ֆիլմերի դիտումն ու քննարկումը: Ինչպես տեսնում ենք Հանրակրթության պետական չափորոշիչը հստակ սահմանում է, որ ուսուցման հետագա հաջողված լուծում հնարավոր է միայն կրթության և դաստիարակության ուղիների միացման ճանապարհով: Միայն այն ժամանակ, երբ գիտելիքները կդառնան բարոյական կատարելագործման գործիք այդ դեպքում էլ կնպատակամղվեն մարդու ներդաշնակ զարգացմանը: Դժվար թե գտնվի որևէ ուսուցիչ, որը չհավաստի, որ դպրոցում երեխայի կրթության և դաստիարակության գործում մեծ դեր են խաղում միջոցառումները, այսինքն արտադասարանական և արտադպրոցական գործունեությունը, որոնք դպրոցի ուսումնադաստիարակչական գործունեության կարևորագույն տարրերից մեկն են: Մեծ մանկավարժ Սուխոմլինսկին նշել է. «Չի կարելի փոքրիկ մարդու հոգեկան աշխարհը հանգեցնել միայն ուսման: Եթե մենք ձգտենք այն բանին, որ երեխայի հոգու բոլոր ուժերը կլանվեն դասերով, կյանքը նրա համար կդառնա անտանելի: Նա պետք է լինի ոչ միայն դպրոցական, այլև ամենից առաջ մարդ՝ յուր բազմակողմանի հետաքրքրություններով, պահանջմունքներով, ձգտումներով»:

ԳԼՈՒԽ 1. Միջոցառումը որպես մեթոդ ֆիզիկա առարկայի յուրացման գործում

Դպրոցում միջոցառում է համարվում ցանկացած արտադասարանական կամ արտադպրոցական գործունեություն, որի նպատակն է հարստացնել և խորացնել սովորողների գիտելիքները որևէ երևույթի նկատմամբ, ինչն էլ կնպաստի սովորողների ճանաչողական, վերլուծական, հետազոտական հմտությունների ձևավորմանը, ինչպես նաև արժեհամակարգի, գեղագիտական ճաշակի ձևավորմանը, ինքնադրսևորմանը:

Միջոցառումները նպաստում են հանրակրթության պետական չափորոշչով նախատեսված լեզվական գրագիտության, սովորելի սովորելու, ինքնաճանաչողական և սոցիալական, ժողովրդավարական և քաղաքացիական, մշակութային կարողունակությունների ձևավորմանը և զարգացմանը: Ի տարբերություն դասի՝ միջոցառումները անց են կացվում առավել ազատ միջավայրում առավել բազմակողմանի մոտեցումներով, առավել տպավորիչ և բովանդակալից միջոցներով, ուսուցումը դարձնում է առավել հետաքրքիր, նպատակային և տպավորիչ: Ցանկացած միջոցառում մեծ ազդեցություն է գործում ինչպես անհատի աշխարհայացքի ձևավորման, առարկայի հանդեպ հետաքրքրության զարգացման վրա, այնպես էլ ուսուցման որակի բարձրացման նախապայմանն է: Այսինքն միջոցառումները նաև դաստիարակչական մեծ կարևորություն ունեն: Սակայն միջոցառումները պետք է լինեն բավականին նպատակային, բովանդակային, ոչ ստանդարտ, բխեն սովորողների հետաքրքրության շրջանակներից, նախասիրություններից, հակառակ դեպքում միջոցառումը կարող է անիմաստ դառնալ, տալ անցանկալի արդյունք: Միջոցառումը պետք է տարբերվի ավանդական, ամենօրյա դասերից թե՛ իր բովանդակությամբ, թե՛ իր ընթացքով և թե՛ իր թեմատիկայով: Պետք է նշել, որ դեռևս ոչ բոլոր միջոցառումներն են արդյունավետ և հետաքրքիր, ինչի հետևանքով էլ հատկապես միջին և բարձր դասարանի աշակերտները այդքան էլ սիրով չեն մասնակցում արտադասարանական միջոցառումներին:

Իհարկե ցանկացած Էքսկուրսիա , այցելություն, շրջագայություն չպետք է ինքնանպատակ լինեն, այլ պետք է կոնկրետ և հստակ նպատակ ունենա , ինչը պիտի նախապես մշակված և քննարկված լինի ուսուցչի, նաև սովորողի կողմից: Յուրաքանչյուր Էքսկուրսիա կամ այցելությունից հետո պետք է երեխաների մոտ ցանկություն առաջացնել որպեսզի մտքեր փոխանակեն, քննարկումներ, վերլուծություններ և եզրակացություններ կատարեն: Այսինքն ուսուցիչը մշտապես պետք է որոնի երևույթների, փաստերի և իրադարձությունների մատուցման նոր ձևեր և մեթոդներ, որոնց օգնությամբ իսկապես հնարավոր կլինի ոչ միայն խթանել սովորողների ուշադրությունն ու մտածողությունը, այլև հնարավոր կլինի սովորողներին մղել քննարկումների, որոնք էլ կնպաստեն սովորողների դիտարկումների հիման վրա ժամանակի իրադարձություններն ու երևույթներն իմաստավորել: Այսպիսով ֆիզիկայի դասավանդման գործընթացում միջոցառումները սովորողների համար հանդիսանում են առարկայի նկատմամբ հետաքրքրություն արթնացնելու կարևոր նախապայման:

-4-

ԳԼՈՒԽ 2. Միջոցառման տեսակները

Միջոցառման բովանդակության խորությունն ու բազմազանությունը պայմանավորում է հենց արտադասարանական աշխատանքների ձևերի

հարաբերությունն ու համապատասխանությունը: Կան արտադասարանական գործունեության զանազան ձևեր: Այս բազմազանությունը դժվարություն է ստեղծում դրանց դասակարգման մեջ, ուստի միջոցառումների մեկ դասակարգում չի կարող լինել, քանի որ յուրաքանչյուր միջոցառում արտադասարանական աշխատանքի ցանկացած ձև ինչ-որ չափով նպաստում է ոչ միայն գիտելիքների ձեռքբերմանն ու ամրապնդմանը, այլև բարոյական, մտավոր, գեղագիտական և բազմաթիվ այլ խնդիրների լուծմանը: Այսինքն ցանկացած միջոցառում անկախ նրանից, թե որ հանրակրթական առարկայից է այն կազմակերպվում, ունի ընդհանուր նպատակ: Այն է՝ ընդհանուր նպատակին հասնելու համար արտադասարանակն աշխատանքների ընթացքում յուրաքանչյուր մասնակից կատարում է իր դերը, բայց նպաստում է ընդհանուր արդյունքին <<Միասին>> սկզբունքին համաձայն: Այսինքն դպրոցում միջոցառումներ կարող են կազմակերպվել ցանկացած առարկայից ցանկացած դասարանում, սակայն յուրաքանչյուր առարկայի առանձնահատկությունից ելնելով՝ կարող ենք տարանջատել միջոցառումների տեսակները:

Նշանավոր ֆիզիկոսների տարելիցներին կամ նշանավոր իրադարձություններին նվիրված ցերեկույթներ

Այս տեսակը դպրոցներում հաճախ է կիրառվում: Այն նպաստում է սովորողների մոտ ճանաչողական գիտելիքներ ձևավորել տվյալ ֆիզիկոսի մասին՝ լինի հայ կամ համաշխարհային: Ինֆորմացիայի հայթայթում, կերպարի ստեղծում, ֆիզիկոսի անցած ուղին մատուցելու հմտություն և երևակայություն: Դպրոցականը ռոմանտիկ է, ցանկանում է որևէ գործունեության մեջ աչքի ընկնել, եթե վերջինս իր համար հետաքրքիր է, ուզում է ներկայացնել իր «ես»-ը: Սակայն ոչ միշտ է, որ կարողանում է լիարժեք ճանաչել իր հնարավորություններն ու ունակությունները, լինել համարձակ իր հասարակության մեջ իրեն կատարյալ դրսևորելու համար:

Էքսկուրսիաներ, այցելություններ, շրջագայություններ

Ուսուցման կազմակերպման ձև է, որը թույլ է տալիս կազմակերպել էքսկուրսիաներ Բյուրականի ասղադիտարան, Բարահունջ, ԵՊՀ-ի ֆիզիկայի ֆակուլտետ,

ամենամյա ուսանողական ցուցադրումներ ԵՊՀ -ի բակում: Ինչու չէ, նաև բնության գրկում գրույցներ անցկացնել , դիտարկել բնության երևույթներ:

Իհարկ ցանկացած էքսկուրսիա, այցելություն, շրջագայություն չպետք է ինքնանպատակ լինեն,այլ պետք է կոնկրետ և հստակ նպատակ ունենա ,ինչը պիտի նախապես մշակված և քննարկված լինի ուսուցչի,նաև սովորողի կողմից: Իսկ յուրաքանչյուր էքսկուրսիայից կամ այցելությունից հետո պետք է երեխաների մոտ ցանկություն առաջացնել որպեսզի մտքեր փոխանակեն, քննարկումներ, վերլուծություններ և եզրակացություններ կատարեն: Այսինքն ուսուցիչը մշտապես պետք է որոնի երևույթների, փաստերի և իրադարձությունների մատուցման նոր ձևեր և մեթոդներ, որոնց օգնությամբ իսկապես հնարավոր կլինի ոչ միայն խթանել սովորողների ուշադրությունն ու մտածողությունը,այլև հնարավոր կլինի սովորողներին մղել քննարկումների, որոնք էլ կնպաստեն սովորողների դիտարկումների հիման վրա ժամանակի իրադարձություններն ու երևույթներն իմաստավորել: Այսպիսով ֆիզիկայի դասավանդման գործընթացում միջոցառումները սովորողների համար հանդիսանում են առարկայի նկատմամբ հետաքրքրություն արթնացնելու կարևոր նախապայման:

Օլիմպիադաներ, մրցույթներ, բանավեճեր

Աշակերտների կրթական և ճանաչողական գործունեությունը խթանելու և նրանց ստեղծագործական մրցունակությունը զարգացնելու համար կազմակերպվում են ամենամյա դպրոցաման օլիմպիադաներ, մրցույթներ, բանավեճեր:

Արտադասարանական այս գործունեության ձևերը նախապես ծրագրվում են, դրանց մասնակցելու համար ընտրվում են աշակերտներ, որն էլ մեծ խթան է հաղորդում նրանց կարողությունների և գիտելիքների տարբեր ոլորտներում դրսևորմանը: Միևնույն ժամանակ նրանք հնարավորություն են տալիս դատել ուսուցիչների աշխատանքի ստեղծակործական բնույթի, տաղանդներ փնտրելու և զարգացնելու նրանց կարողության մասին:

Արտադասարանական միջոցառումներում լայնորեն պետք է օգտագործվեն զանգվածային աշխատանքի այնպիսի ձևեր, ինչպիսիք են մրցույթները, օլիմպիադաները և ստուգատեսները: Նրանք խթանում են սովորողների ակտիվությունը, ուժեղացնում թիմային աշխատանքը, զարգացնում

Նախաձեռնողականություն: Նմանատիպ աշխատանքները մեծ հնարավորություններ են պարունակում սովորողներին ակտիվացնելու համար, թեև դրա աստիճանը կարող է տարբեր լինել: Բավականին արդյունավետ են ֆիզիկա առարկայի հետ կապված կազմակերպվող վիկտորինաները: Այսինքն նմանատիպ մրցույթները, օլիմպիադան, խաղը պահանջում են բոլորի անմիջական ակտիվությունը: Հաշվի առնելով արտադասարանական աշխատանքի էությունը նրա հնարավորությունների, նպատակների, բովանդակության, ձևերի և միջոցների միջոցով՝ մենք կարող ենք որոշել դրա առանձնահատկությունները: Դրանք խթանում են ոչ միայն սովորողների՝ նոր գիտելիքների ձեռքբերմանն ու ամրապնդմանը, այլև ստեղծում են առողջ մրցակցային պայմաններ, հաղթելու և պարտվելու նկատմամբ ճիշտ դրսևորումներ: Կարևորում են այն, որ սովորողները նման միջոցառումներին մասնակցելիս, անկախ նրանից դիտորդ են, թե մասնակից, ձեռք բերած գիտելիքները կարողանան օգտագործել, կիրառել իրենց կյանքում, կողմնորոշվել համապատասխան իրավիճակում:

Հանդիպումներ նշանավոր մարդկանց հետ

Այսօր շատ արդիական է դպրոցներում մեծացնել ֆիզիկա առարկայի նկատմամբ հետաքրքրությունը: Ուստի այս ուղղությամբ կարևորում են նաև հանդիպումներ կազմակերպել այն մարդկանց հետ, որոնց կյանքի նպատակն է երիտասարդ սերնդին որքան հնարավոր է մոտեցնել գիտությանը, որոնք, չնայած իրենց դժվարություններին, կայացել են իրենց ոլորտում:

Քանի որ, դպրոցը որտեղ էս աշխատում են, գտնվում է ԵՊՀ -ի հարևանությամբ, հատկապես ֆիզիկայի ֆակ-ի հարևանությամբ, ասեմ , որ մեր կապը շատ ամուր է և վաղեմի: Նաև սա է նպաստել, որ մենք սերտ կապեր ունենք: Հաճախ ենք հյուրընկալում , ինչու չէ նաև հյուրընկալվում ենք ԵՊՀ:

Նախապես պայմանավորվում ենք դասախոսության կամ գրույցի թեմայի շուրջ որը առաջարկում են աշակերտները: Այս գործընթացը նպաստում է հետագայում սովորողների մոտ մասնագիտական կողմնորոշմանը:

ԳԼՈՒԽ 3. Միջոցառումների դերն ու նշանակությունը Ֆիզիկայի դասավանդման գործընթացում

Դասապրոցեսի հետ համեմատած՝ միջոցառումների ժամանակ խիստ կանոնակարգերի բացակայությունը ուսուցչին շատ ավելի մեծ ազատություն է ընձեռում արտադասարանական աշխատանքի բովանդակության, ձևերի, միջոցների, մեթոդների ընտրության հարցում: Սա մի կողմից հնարավորություն է տալիս գործել սեփական հայացքներին ու համոզմունքներին համապատասխան: Մյուս կողմից, մեծանում է ուսուցչի անձնական պատասխանատվությունը կատարված ընտրության համար: Սա նշանակում է , որ միջոցառումների կազմակերպումն ու իրականացումը չպետք է ինքնանպատակ լինի: Միջոցառման ցանկացած տեսակ պետք է ունենա կոնկրետ նպատակ, կոնկրետ գործողություններ, որոնք պիտի իսկապես նպաստեն աշակերտների ոչ միայն գիտելիքների ձեռքբերմանը, արժեհամակարգի ձևավորմանը, այլև մի շարք հմտությունների ու կարողությունների ձևավորմանը: Պլանավորման գործընթացը մեծ հնարավորություններ է պարունակում դպրոցի թիմը համախմբելու և աշակերտներին օգտակար հմտություններ և կարողություններ կրթելու համար: Ուստի անհրաժեշտ է բացահայտել և հաշվի առնել նաև սովորողների խնդրանքներն ու ցանկությունները, Այսպիսով, արտադասարանական աշխատանքը ուսումնական և կրթական գործունեություն է, որն իրականացվում է դասասենյակից դուրս: Մեկ միջոցառման կազմակերպումը կարող է մի շարք հմտություններ զարգացնել՝ թիմային աշխատանք, գրավոր և բանավոր խոսքի կառուցում, ստեղծարարություն, աշխատանքի պլանավորում, ժամանակի կառավարում: Իհարկե, շատ հաճախ, երբ միջոցառման կազմակերպման զգալի մասն իրականացնում է ուսուցիչը, աշակերտներին մնում է սպառողի գործը՝ խաղալ իրենց դերը: Այս դեպքում միջոցառումը չի ծառայի իր նպատակին:

-8-

Իրականում ուսուցչի դերը պետք է լինի ոչ թե միջոցառում կազմակերպելը, այլ սովորողներին մոտիվացնելը, ուղղորդելն ու խրախուսելը: Այդ միջոցառումը նախ և առաջ աշակերտներին է պետք, հետևաբար, հիմնական գործը պետք է հենց նրանք անեն: Միջոցառումը հիանալի հնարավորություն է փորձելու և սովորելու, միմյանց ճանաչելու և համագործակցելու: Դպրոցական միջոցառումը կարող է սահուն չընթանալ, այնտեղ կարող են լինել տասնյակ սխալներ: Այս դեպքում կարևոր է, որ աշակերտներն ունենան փորձի և սխալվելու միջավայր:

Աշակերտն այդ միջոցառումներից պետք է բավարարված և ինքնագոհ լինի, այն է՝ միջոցառումը պետք է համապատասխանի աշակերտի զգացմունքներին, ապրումներին: Միջոցառումները դառնան դպրոցականի բազմակողմանի զարգացման ու դաստիարակության միջոց, աշակերտը լինի միջոցառման առաջատարն ու պատասխանատուն: Որպեսզի աշակերտն ապագայում իրեն զգա պետության քաղաքացի, դեռ դպրոցական տարիներից նրա մեջ պետք է ձևավորել ինքնուրույնություն և նախաձեռնելու կարողություն, որոնց կնպաստեն նաև արտադասարանական բազմաբնույթ միջոցառումները: Իսկ վերջիններս, ինչպես նշեցի, առավել կձևավորվեն հատկապես պատմություն առարկայի արտադասարանական միջոցառումների ժամանակ: Անհրաժեշտ է համապատասխան միջավայր ստեղծել աշակերտների հետաքրքրությունների ձևավորման և ինքնադրսևորման համար: Արտադասարանական միջոցառումները այն կարևոր ազդակներն են, որոնք նպաստում են աշակերտների ազատ, անկաշկանդ կամարտահայտմանը: Ուստի տվյալ առարկան դասավանդող ուսուցչի և դասղեկի նպատակը պետք է լինի նաև արտադասարանական միջոցառումներին աշակերտներին նպատակամղել ստեղծագործական գործունեության: Վերջիններս պետք է նպաստեն աշակերտների ինքնադրսևորմանն ու ինքնաիրացմանը, հասարակությանը ինտեգրմանը: Աշակերտների համար արտադասարանական միջոցառումները լինելու են ցանկալի և սպասված: Աշակերտն այդ միջոցառումներից պետք է բավարարված և ինքնագոհ լինի, այն է՝ միջոցառումը պետք է համապատասխանի աշակերտի զգացմունքներին, ապրումներին: Միջոցառումները դառնան դպրոցականի բազմակողմանի զարգացման ու դաստիարակության միջոց, աշակերտը լինի միջոցառման առաջատարն ու պատասխանատուն: Որպեսզի աշակերտն ապագայում իրեն զգա պետության քաղաքացի:

-9-

Դեռ դպրոցական տարիներից նրա մեջ պետք է ձևավորել ինքնուրույնություն և նախաձեռնելու կարողություն, որոնց կնպաստեն նաև արտադասարանական բազմաբնույթ միջոցառումները: Իսկ վերջիններս, ինչպես նշեցի, առավել կձևավորվեն հատկապես ֆիզիկա առարկայի արտադասարանական միջոցառումների ժամանակ: Անհրաժեշտ է համապատասխան միջավայր ստեղծել աշակերտների հետաքրքրությունների ձևավորման և ինքնադրսևորման համար: Արտադասարանական միջոցառումները այն կարևոր ազդակներն են, որոնք նպաստում են աշակերտների ազատ, անկաշկանդ կամարտահայտմանը: Ուստի տվյալ առարկան դասավանդող ուսուցչի և

դաստիարակի նպատակը պետք է լինի նաև արտադասարանական միջոցառումներին աշակերտներին նպատակամղել ստեղծագործական գործունեության: Վերջիններս պետք է նպաստեն աշակերտների ինքնադրսևորմանն ու ինքնաիրացմանը, հասարակությանը ինտեգրմանը: Աշակերտների համար արտադասարանական միջոցառումները լինելու են ցանկալի և սպասված:

Ուզում եմ վերը շարադրված մտքերը ամբողջացնել իմ դասավանդման փորձը ներդնելով: Ավանդական դասավանդման գործընթացին զուգահեռ անհրաժեշտություն է առաջանում մեծացնել հետաքրքրությունը երեխաների մեջ դեպի բնության երևույթները: Տեսնել, ընկալել, վերլուծել, ապրել այս իրականության մեջ և չընկալել երևույթները անհնար է: Այս բոլոր նկատառումներից ելնելով՝ փորձել եմ դասավանդման պրոցեսը հարստացնել միջոցառումներով, էքսկուրսիաներով, բեմականացումներով: Յետագոտություններս հանգեցին հետևյալ քայլերին: Այժմ փորձեմ նկարագրել մեկ միջոցառում իր ամբողջությամբ:

8-րդ դասարանում արդեն բավական գիտելիքներ ունենալով ֆիզիկայից՝ կարողանում ենք աշակերտների հետ համատեղ հեքիաթ հորինել՝ յուրաքանչյուր տարի կառուցվածքը պահելով, փոխում ենք փորձությունները:

Փորձեմ հանգամանորեն բացատրել:

Յերոսը հայտնվում է չար կախարդի թագավորությունում, դուրս գալու համար նրան փորձություններ են սպասվում, իսկ բարի փերիները օգնում են նրան:

-10-

Փորձությունները պարունակում են ֆիզիկայից գիտելիքների կիրառություններ, հաշվարկներ: Օրինակ՝ ժայռի բարձրության որոշումը, սովերի բացատրությունը, ջերմային երևույթների կիրառումը, ձկան լարծուն լինելը, և այլն. . .

Յաջորդիվ կարևորում եմ հանդիսատեսի դերը դահլիճում: Յանկալի է տեսնել <<բնագիտություն>> ուսումնասիրող 5-րդ, 6-րդ, 7-րդ դասարանի աշակերտների: Փորձը ցույց է տալիս, որ այս հանդիսատեսն ուշադիր հետևում է հերոսին, շատ անգամ շտապելով պատասխանել առաջադրված հարցերին: Նա ոգևորվում է, տխրում, հետաքրքրվում, տարվում է հերոսի խաղով: Ձայնային և տեսապատկերներով ստեղծում ենք հետաքրքրություն հանդիսատեսի մոտ:

Այժմ ներկայացնեմ մասնակիցների հոգեվիճակը բեմադրությունից առաջ, ընթացքում և հետո:

1-ին փուլ- Մասնակից << դերասաններ>> ընտրեցինք 8-րդ դասարանցիներից: Բովանդակությունը ներկայացնելուց հետո, կամավորության սկզբունքով ,գրանցեցինք ցանկացողների: Գլխավոր դերակատար ընտրեցինք խելացի, բայց ոչ այնքան համարձակ աղջկա: Չարմանալի էր, որ ցանկացողները շատ էին, դերերը սահմանափակ: Ընտրվեցին նրանք, որոնք կարողացան ներկայացնել ինդիքներն ու լուծումները:

2-րդ փուլ- Երբ բեմադրությունը պատրաստ էր , կարևոր էր հանդիսատեսի ընտրությունը , միջոցառման տևողությունը , կուլմիսացիան: 30-35 րոպեից ավել տևողության դեպքում հանդիսատեսը՝ տվյալ դեպքում աշակերտը / դասերից հետո/ ձանձրանում է, աղմկում, հոգնում: Նախաբանին հաջորդում է բուն կյուլթը, որի հաջողված լինելը զգացվում է հանդիսատեսի ոգևորությամբ: Մասնակից -դերասան-աշակերտներն իրենք ևս ոգևորվում են իրենց խաղով և հանդիսատեսի ոգևորությամբ:

3-րդ փուլ- Միջոցառման ավարտը պիտի հասունացնել: Պիտի զգացվի մոտալուտ ավարտը, ինչպես որ իսկական հեքիաթում << բարին հաղթում է չարին>>: Մեր դեպքում հերոսը հասկանում է ,որ ինքը գիտելիքներ ունի և կարողանում է օգտագործել դժվարին պահին և՛ իր համար, և՛ օգնելու նպատակով : Ավարտից հետո

-11-

հնչում է հերոսի անկեղծ խոստովանությունը, որ սովորելու, գիտելիք ունենալու դեպքում չես կորչի ոչ անտառում, ոչ օտար մի տեղ: Օրեր անց դպրոցում ակտիվ քննարկումներ եղան, հատկապես ֆիզիկայի դասերին կարծիքներ փոխանակեցին, նոր առաջարկներ եղան, ցանկություն հայտնեցին մասնակցել նոր նախագծերում: Կային նաև քննադատական կարծիքներ դերասան- աշակերտերին ուղղված, հաշվի չառնելով, որ վերջիններս պրոֆեսիոնալներ չեն: Իսկ հեքիաթի հերոսի կարծիքով իր կյանքում կտրուկ փոփոխությունն այն էր, որ համարձակությունն ձեռք բերեց, ավելի ինքնավստահ դարձավ: Այստեղ տեղին է ասել, որ միջոցառման շնորհիվ յուրաքանչյուր աշակերտ ձևավորվում է որպես անհատ, դառնում է ավելի

ինքնուրույն, պատասխանատու և կազմակերպված: Այսպիսով՝ պարզվեց, որ հաճախակի կազմակերպվող արտադասարանական միջոցառումները շատ են օգնում աշակերտներին ինքնաարտահայտման, ինքնադրսևորման հարցում, եթե վերջիններս անմիջակա-նորեն մասնակցում են և՛ թեմայի ընտրությանը, և՛ դերակատարմանը: Այսպիսով, ֆիզիկայի դասավանդման գործընթացում, միջոցառումների կազմակերպումը հնարավորություն կտա զարգացնել սովորողների ճանաչողական, տրամաբանական, ստեղծագործական մտածողությունը հաղորդակցական, համագործակցային և ինքնուրույն գործունեության կարողություններն ու հմտությունները լրացնելուն և հարստացնելուն: Սովորեցնել տեղեկատվության աղբյուրներից օգտվելու, ժամանակակից տեղեկատվական հեղեղի մեջ կողմնորոշվելու , անհրաժեշտ տեղեկությունը ճիշտ ընտրելու, մշակելու, վերաձևակերպելու, այսինքն գիտելիք կառուցելու կարողությ

-12-

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Չետագրտական աշխատանքի թեմայի ընտրությունն առաջին հերթին կապված է թեմայի արդիականության հետ: Ասոր դպրոցներում ինչ-որ տեղ գերազնահատվում է ուսումնական գործընթացը՝ ետին պլան մղելով արտադասարանական միջոցառումները: Այս աշխատանքի ընթացքում փորձեցի վերհանել ֆիզիկա դասավանդման գործընթացում զանազան արտադպրոցական միջոցառումների (ցերեկույթներ, միջդասարանային միջոցառումներ տարբեր առարկաների կամ թեմաների իմացության շուրջ, էքսկուրսիաներ, հանդիպումներ նշանավոր մարդկանց հետ): դերն ու նշանակությունը: Միաժամանակ փորձեցի վերհանել այն բոլոր բացերն ու բացթողումները, որ ունենք այսօր կարևոր գործունեության

համար:Սովորաբար տարրական դասարանի աշակերտներուն ուսուցչի կազմած պլանով և ընտրված նյութերով մասնակցում են արտադասարանական միջոցառմանը (նոր տարվա, այբբենարանի հանդեսներ և այլն) մեխանիկորեն վերարտադրելով իրենց հանձնարարված նյութը՝ միապաղաղ ու լարված, միջին և ավագ դասարանի աշակերտները քիչ են մասնակցում միջոցառումներին, որովհետև որպես միջոցառման կազմակերպիչներ և անցկացնողներ անտեսվում է աշակերտների դերը: Հիմնականում առաջնորդվում են ուսուցիչների կամ կազմակերպիչների հանձնարարականներով: Լավագույն դեպքում էքսկուրսիայի անվան ներքո կազմակերպում են ընդամենը խնջույքներ բնության գրկում: Նման պասիվությունն աշակերտների մեջ մեռցնում է հետաքրքրասիրությունը ցանկացած միջոցառման կազմակերպման ու իրականացման ուղղությամբ: Տեղին է մեջբերել Լեոնարդո դա Վինչիի խոսքը, թե երկաթը ժանգոտում է իր համար կիրառությունն չգտնելով, լճացած ջուրը նեխում կամ ցրտից սառչում, իսկ մարդու միտքը խամրում է՝ կիրառությունն չգտնելով: Հետևաբար, ինչպես նշել է Մակարենկոն «Դաստիարակը պետք է ունենա սանի առողջության պատկերը, միշտ իմանա, թե ինչ ուղղությամբ է շարժվում նրա բնավորությունը, ի՞նչ հետաքրքրություններ ու հակումներ, տաղանդներ և ընդունակություններ ունի նա և ո՞րն է անհրաժեշտ զարգացնել»[4,118]:

Ուստի միջոցառումների ժամանակ պետք է առաջատարները և կազմակերպիչները լինեն աշակերտները ու պատասխանատու զգան համապատասխան աշխատանքը նպատակամետ, անթերի կատարելու համար: Ցավոք սրտի, մեր օրերում ցանկացած միջոցառման նախաձեռնողը, պլանավորողը հիմնականում դասվարը կամ դասղեկն է լինում, կամ էլ որևէ առարկայի ուսուցիչը :Աշակերտները հանդես են գալիս կրավորական կարգավիճակում՝ որպես մեխանիկական կատարողներ՝ ըստ հանձնարարված դերերի: Նման դեպքերում աշակերտները շատ հաճախ հրաժարվում են միջոցառմանը մասնակցել: Մինչդեռ ուսուցիչներն աշակերտների նման վերաբերմունքը մեկնաբանում են սովորողների պասիվությամբ՝ չխորանալով հարցի ցավոտ ու կարևոր եռության մեջ: Ներկայացնողը՝ պատասխանատու անձը, աշակերտը, անտեսված է, չի հարգվել վերջինիս եսը, ցանկությունները: Մինչդեռ աշակերտներին հանձնարարելով որպես միջոցառման կազմակերպման ու

իրականացման պատասխանատուներ, նրանց մեջ պետք է բորբոքել հետաքրքրության ու սիրո կրակը միջոցառումը որակյալ ու բովանդակային կազմակերպելու համար: Այս պարագայում միայն արտադասարանական գործունեությունը կնպաստի դպրոցականների մոտ ֆիզիկա առարկայի հանդեպ հետաքրքրության մեծացմանը, ճանաչողական գործունեության բարձրացմանը, նրանց գիտելիքների խորացմանը, մոտիվացիայի ուժեղացման համար:

-14-

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Հանրակրթության պետական չափորոշիչ
2. Մանուկյան Մ. Մ. „Արտադասարանական դաստիարակական աշխատանքի առանձնահատկությունները „Երևան 1980
3. Սուխոմլինսկի Վ. Ա. „ Դաստիարակության մասին „Երևան 1976

4. Գ Պետրոսյան ,Ջետաքրքրաշարժ ֆիզիկան մեր առօրյայում , Ե.
2005

5. Ս. Խաչատրյան , Ուսուցման արդյունավետ հնարներ , Երևան
2020